

hem besproken — dat dit zijn droefheid was, dat er geen ruimte meer in de kerken bestond voor werkelijke conscientiebezwaren, en dat het dilemma — ook op de kerkeraad van Amersfoort — zo gesteld werd: conformeren of heengaan. Niet conformeren, dan naar artikel 79 en 80 er uit als een openbare scheurmaker, die het kerkverband aantast. Hoe is hij in die dagen geprest om toch vrijwillig heen te gaan!

Geef hem zijn eer weer terug! Ds Popma, die gebogen heeft voor de afgod der synodocratie, schreef in de brochure „Waarheid en Eenheid”, bl. 13, dat een ambtsdrager, die het niet eens is met de aangenomen leer der kerk, behoort te verrichten een daad van grote zedelijke moed en zelfverloochening; hij moet n.l. zijn ambt neerleggen. Hier tegenover merkt dan Prof. Holwerda op in de brochure „Eenheid door Waarheid”: „Ik mag hier wel zeggen, dat ik persoonlijk lange tijd overwogen heb om mijn ambt maar neer te leggen. Ik huiverde er voor terug, dat de gemeente in brokken zou vliegen; ik zag ook tegen al de narigheid van het kerkelijke conflict op voor mezelf. Ik heb gedacht: laat ik maar heengaan. Het was in alle opzichten voor het „vlees” de gemakkelijkste weg geweest. Maar ik heb het tenslotte niet gedurfd. Want wie van Christus het ambt ontvangt, ontvangt daarmee de opdracht om met de inzetting van zijn hele persoon voor de leer der waarheid te staan alsmede voor het recht, dat de kerken naar het Woord Gods voor hun onderlinge samenleving hebben vastgesteld. Elke ambtsdrager moet de belijdenis en het kerkrecht verdedigen, ook al zou hij er zelf bij ten gronde gaan. Wie op een critiek moment zijn ambt neerlegt, zou het zichzelf gemakkelijk maken; hij ontwijkt de strijd en de narigheid, maar hij zou meteen Christus verloochenen en zijn opdracht ontrouw worden. Hij zou het ambt bedienen, zolang het hem geen moeite bracht en geen smaad. Maar hij ging deserteren, toen het begon te spannen. En daartoe heb ik niet kunnen komen. O neen, ik denk er niet aan mezelf een kroontje op het hoofd te zetten. Wat ik deed, was niets meer dan mijn simpele plicht. Er zat geen greintje heldhaftigheid in. Het was niets meer dan simpele ambtsrouw. Maar dat men aan de overkant de moed heeft ons een gebrek aan zedelijke moed en zelfverloochening te verwijten, dat versta ik niet”.

In deze woorden gaf Prof. Holwerda zijn zelfportret. En het laat zich herkennen in heel de kerkelijke strijd, die hij mee te Amersfoort gevoerd heeft. Het laat zich zelfs ook nog herkennen uit de afzettingbul van de kerkeraad van de heer Stap. Zelfs uit deze, niet voor ons, maar wel voor hem, authentieke waarheid, verrijst nog voor het oog het beeld van de man, die niet uit de kerk wegliep, maar die uit de kerk is weggescholden, omdat hij belijdenis en kerkrecht tot het eind bleef verdedigen, en die reeds Ds Popma vermaande, om nu eens op te houden met een psychologie van het schisma, omdat de „felten er toch niet door veranderen, dat wij uit elkaar gebroken zijn op dogmatiese en kerkrechtelijke gronden en nergens anders om”. Maar het moment kwam, dat de minderheid zeide: wij praten niet meer. Zij hadden bovendien nog helemaal niet gepraat. Zij hadden alleen maar gezegd: Hij is schorsingwaardig. En alleen maar geprest om toch vrijwillig heen te gaan. En toen Prof. Holwerda Zondag 8 Juli 1945 het Woord bediende, deed hij dat in opdracht van zijn wettige kerkeraad, zelfs nog wettig in de ogen van de heer Stap, want niemand was geschorst, of afgezet. Of moet een niet-geschorste ambtsdrager soms het Woord niet bedienen als een minderheid zo maar zegt: pardon, mijnheer, wij zijn de wettige kerkeraad? Dat kan de heer Stap op zijn eigen standpunt alleen volhouden als hij zegt: op het moment, dat Prof. Holwerda zijn verklaring aflegde, op dat moment was hij ipso facto geschorst. Maar dan blijft er ook op zijn eigen standpunt niets meer over van zijn artikel, dat Prof. Holwerda de kerk vaarwel heeft gezegd, toen hij eigen kerkdiensten ging beleggen met zijn kerkeraad. Hij was toen reeds volgens de heer Stap een geschorste, ja afgezette ambtsdrager. En hij was het vanwege zijn verklaring niet voor vast en bondig te kunnen houden.

En hiermee is heel de legende, waaraan ook de heer Stap rustig blijft voortspinnen, aan flarden gescheurd. En Prof. Holwerda behoudt zijn eer, dat hij een openbare scheurmaker is naar het beginsel der synodocratie. Voor deze eer, die Prof. Holwerda met Prof. Greijdanus en Prof. Schilder en vele andere heeft, voor deze eer wil ik blijven vechten. Dat klinkt misschien wat wonderlijk. En toch is het dat niet. Want zo alleen behouden we de scherpe tegenstelling waar het om gaat, ook vandaag nog. Toen de Synodocratie zeide: het is revolutie, zeiden wij: het is reformatie. Toen wij zeiden: het is reformatie, zeide de Synodocratie: het is revolutie. En zo zijn wij beide, de heer Stap en ik, weer teruggeworpen op het Woord Gods alleen, en alzo teruggelaten bij de alles beheersende vraag: wie is hier verblind? De Strijdende Kerk van 24 Mei 1952 heeft zich ook bezig gehouden met mijn artikel en vraagt: of wij dan geen ogenblik de mogelijkheid durven stellen, dat wij gedwaald hebben? aangenomen de gaafheid van overtuiging en de bedoeling van de vrijgemaakte broeders? Hierop zou ik nu, ook aan de heer Stap, willen antwoorden: de zaakgerechtigheid der vrijmaking ligt in het blijven bij de belijdenis en het kerkrecht.

Wij hebben ons niet schuldig gemaakt aan een interpretatie der belijdenis en van de kerkenorde. Wij zijn gebleven, die wij waren. Wij hebben niets toegevoegd en ook niets afgedaan. Wij spreken niet met een absoluteheid, welke alleen de Schrift toekomt. Wij spreken naar de Schrift, en doen belijdenis van de waarheid naar de Drie Formulieren van Enigheid. Dat dit spreken daardoor een absoluut karakter krijgt, is vanzelfsprekend. Wij moeten er zelfs voor willen sterven. En Prof. Holwerda is gestorven in trouw aan deze aangenomen leer en aangenomen kerkgeering. En niemand kan zeggen: hij is weggelopen. Hij is uitgebannen. Dat heeft de Synodocratie gedaan ook met een absoluteheid, waarbij men geen ogenblik het element van zonde en dwaling heeft uitgeschakeld. Maar men is met zichzelf in tegenstrijd

„In dagen van ellende op God vertrouwen”

„Wie onder u vreest den HERE, wie hoort naar de stem van zijn knecht? Wanneer hij in diepe duisternis wandelt, van licht beroofd, vertrouwde hij op den naam des HEREN en steunde op zijn God” (N.V., Jes. 50 : 10).

Deze woorden zijn door Jesaja gericht tot een volk, dat in grote nood was. Ze zijn namelijk bestemd voor een volk in ballingschap. Maar ze hebben betekenis voor alle tijden en voor allen, die in duisternis wandelen. En daarom willen we de bijzondere omstandigheden, waaronder ze gesproken en geschreven zijn, buiten beschouwing laten. En ons afvragen, wat de HERE door deze woorden nu tot ons te zeggen heeft.

Allereerst wordt gevraagd: „Wie onder u vreest de HERE, wie hoort naar de stem van zijn knecht?” Het behoort zo te zijn, dat alle leden van de Kerk de HERE vrezen. Zodat deze vraag eigenlijk niet nodig moest zijn. Maar Schrift en historie leren ons, dat er tijden zijn, waarin wel velen de Naam des HEREN noemen, maar toch niet afstaan van ongerechtigheid. Ja, als we ons zelf recht kennen en ons leven toetsen aan het Woord des HEREN, dan vragen we ons ook wel eens af: Vrees ik eigenlijk de HERE wel?

Wat is dat: de HERE vrezen? Er zijn mensen die denken bij vrees aan angst. Maar dat is niet juist. God vrezen wil zeggen: Eerbied en ontzag voor God hebben. Voor zijn Woord leven. Bang zijn om de wegen des HEREN te verlaten. Slaven hebben angst voor een eigenaar, die een tyran is. Maar kinderen vrezen, als het goed is, voor de toorn van hun vader. Zo vrezen kinderen Gods hun Vader, die in de hemelen is. Als ze gezondigd hebben krijgen ze het benauwd. En ze hebben geen vrede eer ze die bepaalde zonde voor God belijden. En dan is het weer goed. Maar tot de vrees des HEREN behoort niet alleen het bang zijn voor de zonde. Doch ook het lust hebben in het doen van de wil van de hemelse Vader.

Daarom volgt er ook: Wie hoort naar de stem van zijn knecht? We kunnen bij de stem van zijn knecht denken aan de profeet Jesaja. Maar waarschijnlijk moeten we denken aan de stem van de Messias, de Knecht des HEREN bij uitnemendheid. Voor ons wil het zeggen, dat de vrees des HEREN uitkomt in het horen naar het woord van Christus. En dat „horen” is niet maar even luisteren, om dan over te gaan tot de orde van de dag. Maar „horen” wil zeggen: gehoorzamen en dus ook het doen van het Woord des HEREN. Dat is juist het kenmerk van de echte godsdienst. Heidenen willen hun goden zien. Ze formen zich godenbeelden, die ze tasten kunnen en zien kunnen. De HERE echter spreekt tot zijn volk. En de ware godsvrucht bestaat in het geloven van Gods beloften en het gehoorzamen van Gods geboden. In het aanvaarden van het evangelie van Jezus Christus. En in het onderhouden van alles, wat Hij zijn discipelen geboden heeft. Als ik hoor en zie wat vele christenen zich veroorloven, dan kan ik de vraag niet van mij afzetten: Vrezen ze de HERE wel?

Ik denk echter, dat we maar niet van ons af moeten zien, maar in eigen kring de vraag moeten stellen: Vreest gij de HERE en hoort gij naar de stem van zijn Knecht? Daar ligt in deze vraag ook een opwekking om, als we het nog niet deden, er vandaag mee te beginnen. Want dat is de HERE welbehagelijk.

„Nu dan, Israël, wat vraagt de HERE uw God van u, dan de HERE uw God te vrezen, door in al zijn wegen te wandelen; Hem lief te hebben; de HERE uw God te dienen met uw ganse hart en met uw ganse ziel” (Deut. 10 : 12).

Nu kan het gebeuren, dat zij, die de HERE vrezen, toch in duisternissen wandelen. Zo staat er letterlijk: duisternissen. De Nieuwe Vertaling leest: diepe duisternis. Het kan zo worden, dat ze geen licht zien. Van licht beroofd zijn. De vromen, die in ballingschap waren meegevoerd, zullen wel vaak gezocht hebben: Wat moet er van ons worden? Zullen we wel ooit in het beloofde land terugkeren? Zal de vijand eeuwig over ons heersen? Moeten onze kinderen in het heidendom omkomen? Ze wandelden in diepe duisternis. Zo kunnen zij, die de HERE vrezen, nog wel in

gekomen, toen men bij het sterven van Prof. Schilder en ook van Prof. Holwerda ging zeggen, dat de dood de tegenstellingen verzoent. Daarmee heeft men ipso facto van alle schorsingen en afzettingen een spel gemaakt.

En aan de heer Stap zou ik nog willen vragen: publiceert de afzettingbul van Prof. Holwerda, opdat ieder kan lezen wat Uw eigen kerkeraad verklaarde. Het besluit van niet voor vast en bondig houden, dat heeft het hem gedaan. En wat tenslotte de smarten en de vreugden van Prof. Holwerda betreft: dat kunt U nooit begrijpen, zolang U hem niet kent in zijn trouw aan de belijdenis, en het recht der kerk, in zijn trouw als „broeder en vriend van weleer”. Maar zijn preek over Psalm 122 is de weg om recht in zijn hart te kijken.

v. d. B.

UIT DE SCHRIFT

diepe duisternis wandelen. Dat wil zeggen: diep in nood zijn. Geen doorkicht en geen uitzicht hebben.

Ik denk, dat we dit woord mogen nemen in de ruimste betekenis. Het is als een spreekwoord onder ons geworden: de lichten der wereld gaan uit. Het wordt in de wereld al duisterder. De afval vreet voort als de kanker. De massa keert terug tot een modern heidendom. Wie durft nog spreken van de christen-volken van Europa? Maar benauwender is het verhaal in de kerken zelf. Zeker, het getal gedoopten is hier en daar nog groot. Maar hoeven van die gedoopten blijven de HERE vrezen? Hoeveel mensen, die Zondags nog een keer naar de kerk gaan, zitten even zo vrolijk in de bioscoop? Als ik me niet vergis neemt het leerlingental op de openbare scholen in de grote steden toe, terwijl het getal op de christelijke scholen afneemt. En hoe staat het met het gehalte van het christelijk onderwijs op onze lagere en hogere scholen? Waar gaan we heen? We wandelen in duisternis en zien geen licht. Daarbij kunnen ellenden komen in ons persoonlijk leven. Ik zal daarover niet uitweiden. Wie in duisternis zit verstaat me wel. Dit leven kan zo duister worden, dat men niet meer weet hoe het verder moet. Ook voor hen die de HERE vrezen. En nu heb ik nog vergeten al de verdrietelikheden onder de broeders van hetzelfde hula. Die niet voortkomen uit de vrees des HEREN.

Wat moet hij doen, die in duisternis wandelt, van licht beroofd? „Hij vertrouwde op de Naam des HEREN en steunde op zijn God.” Wij hebben niet te doen met een onbekende God. Maar met de HERE, die zich bekend heeft gemaakt. Hij heeft zijn Naam geopenbaard. Met de Naam des HEREN wordt bedoeld de HERE, die zich heeft bekend gemaakt Door zijn woorden en zijn daden. Wij kennen Hem door het evangelie van Jezus Christus. Want Hij is barmhartig en genadig. Zo barmhartig, dat Hij zijn eigen Zoon voor ons heeft overgegeven in de dood des kruises, opdat wij zouden leven. Wat is Hij machtig en ontzagwekkend in zijn heerlijke kracht.

Allen, die de HERE vrezen hebben het deze week aanschouwd in de adembenemende majesteit van donder en bliksem, die de aarde deed schudden op haar grondvesten. We mogen op Hem vertrouwen met ons ganse hart. Hij stelt niet teleur. We mogen op Hem leunen. Hij wordt niet moede en niet mat. Zou Hij, de almachtige God, ons niet kunnen doorhelpen? Zou Hij, die zijn eigen Zoon ons gegeven heeft, ons niet willen dragen? Door vuur en water, door duistere nacht en helle-donker? Heeft de HERE zijn kerk niet bewaard en zal Hij haar niet bewaren? Kan één schepsel tegen zijn wil zich roeren of bewegen? Kan Hij niet troosten als een moeder en helpen als een vader? Is het waar wat de HERE in zijn Woord beloofd heeft? Is het waar, dat hemel en aarde voorbij zullen gaan, maar dat zijn Woord bestaat in eeuwigheid? Goddank, het is waar. Het staat op recht en waarheid pal.

Welnu dan: Vertrouw op de HERE en steun op uw God.

„Al zou de vijgeboom niet bloeien, en er geen opbrengst aan de wijnstokken zijn, de vrucht van den olijfbom teleurstellen; al zouden de akkers geen spijs opleveren, de schapen uit de kooi verdreven zijn en er geen runderen in de stallingen zijn, nochtans zal ik juichen in den HERE, jubelen in den God van mijn heil. De HERE Here is mijn kracht: Hij maakt mijn voeten als die der hinden, Hij doet mij treden op mijn hoogten.”

(N.V., Hab. 3 : 17—19).

Ik las dezer dagen een beschrijving van de heldhaftige mens, die steunt op zichzelf en uit zichzelf de kracht put om onder alle omstandigheden staande te blijven. Geen onheil moet hem van zijn stuk brengen. Geen leed moet hem neerdrukken. Zelfs de dood moet hem niet in de war brengen. Er zijn enkele mensen geweest, die het in deze zogenaamde heldhaftig-

De k

Bij de „nieu” meerderhe genomen. de pas ve Dordtse K orde in de genootscha zijn gron met de n. K.O. teg porele, ma

Natuurli gezien, wa niet terug. In zijn „ geeft Prof „dat nog E zich tegen derl. Herv 7 Januari voegen, p „Dordtscha langd als Gereforme weer teru weinig gek eenvoudige ren, om h de Dordts

Deze aa punt van Kerk had op de Ge d'eglise v zet in een bevoegdhe staatscrea hardhandi vormde K geerte o g zich ontde ganisatie, ze terugga anderd, si mengaan grijpelijk, door Konie de oude, dit heimw „wij gelov vreemd is,

De schr reeds force Leicester-s eeuwse ja reglements Willem I noden kon langdurige eeuw wel g der vaak aanvankelij dan zou s dit omvan ontwikkeld het Konink op de ged

heid ver h die manne

Er worc Nero de E plegen, Dr je: „Lever als volgt: roept hij „ ook zijn v dood van E wing van e hij zich de manmoedig de dood te Zulk eer die de HE tigheid w ogen geste Want het die van ge geest noch de HERE van zijn b betrouwen

„De Aan Hem En Die, Ges O S Wil